

10. OKTOBER 1949

1949-valget: Et sterkt tillitsvotum

Stortingsvalget 10. oktober 1949 var ventet med spenning, da det var uvisst hvordan velgerne ville reagere på de ofre gjenreisningen hadde krevd, og på de alvorlige varsler for landet som både tilslutningen til Atlanterhavspakten og kronenedskrivningen brakte bud om. Resultatet ble den største valgseier Arbeiderpartiet har kunnet notere, med en stemmetilvekst fra 1945 på nær 200 000. Det samlede valgresultat ble:

Arbeiderpartiet: 803 500 stemmer, 45,7 % av alle stemmer (41 % i 1945), 85 representanter (76). — Kommunistene 102 700 stemmer, 5,8 % (11,9 % i 1945), ingen representanter mot 11 i 1945. — Høyre: 279 800 stemmer, 15,9 % (17 %), 23 representanter (25). — Kristelig Folkeparti: 147 100 stemmer, 8,4 % (7,9 %), 9 representanter (8). Bondepartiet 85 400 stemmer, 4,9 % (8 %), 12 representanter (10). — Venstre: 218 900 stemmer, 12,5 % (13,8 %), 21 representanter (20 i 1945). — Borgerlige felleslister 107 900 stemmer, 6,1 % av velgerne. I 1945 var det ingen slike lister.

I en konferanse dagen etter valget med norske og utenlandske pressefolk kommenterte statsminister Gerhardsen resultatet. Fra et referat i Arbeiderbladet henter vi disse notater:

Valget viser tilslutning til vår utenrikspolitikk. Kommunistene forsøkte som det eneste parti å gjøre valget til en slags avstemning om landets utenrikspolitikk, om Marshall-plan og Marshall-hjelp, og da må en vel kunne si at resultatet viser en alminnelig oppslutning om den utenrikspolitikken som er ført. Dette synes jeg er en stor ting ved valgresultatet.

Devalueringen av kronen kan kanskje ha spilt en rolle ved valget. For arbeiderne var det naturlig i en slik situasjon å ha mer tillit til en regjering

som er utgått fra deres egne rekker, enn til nye folk som de ikke kjenner.

Spørsmål: Har vi midler til å møte en økonomisk krise, som kan føre til arbeidsledighet?

Svar: En har alltid råd til å sette folk i arbeid. Vi har planer ferdige for arbeidsoppgaver, men slikt arbeid blir jo bare en nødutvei.

Spørsmål: Vil partiet arbeide for en bedre valgordning?

Svar: Ja, Arbeiderpartiet føler seg forpliktet til å arbeide for det, og alle partier er stort sett enige. Den prinsipielle uenighet gjelder bondeparagrafen. Vi mener at den bør oppheves, hvis det skal bli grunnlag for en bedre og rettferdigere valgordning. — Under valgkampen har enkelte reist tvil om Arbeiderpartiets demokratiske pålitelighet, men vi er og blir et konstitusjonelt og demokratisk parti. Vi vil ta de nødvendige hensyn til opposisjonen.

Om kvelden talte Gerhardsen om valgresultatet i kringkastingen. (Arbeiderbladets referat).

Valget kom som en overraskelse for de fleste. Noen er behagelig overrasket, noen liker ikke resultatet. Men de som ikke liker det, bør ikke falle for fristelsen til å bli sinte på velgerne. På den andre siden må ikke de som er tilfredse med valget, triumfere eller bli hovmodige. Vi får alle bøye oss for velgernes dom, og gjøre oss klar til å leve hverdagens liv videre.

Arbeiderpartiet er klar over det økte ansvar som nå hviler på partiet, og det skal være maktpåliggende for oss ikke å skuffe de mange velgere som har vist oss tillit. Vi føler det som en stor betryggelse at vi gjennom Landsorganisasjonen har et tillitsfullt forhold til bortimot en halv million arbeidere og funksjonærer, og at vi også er i kontakt med de folkegrupper som sogner til Norges fiskarlag og Norsk bonde- og småbrukarlag.

Heretter som hittil vil det være maktpåliggende for regjeringen å ha et godt samarbeid med alle arbeidslivets organisasjoner. Opposisjonspartiene vil vi også ha best mulig samarbeid med. Men framfor alt må Arbeiderpartiet være seg bevisst den plikt det har til å hevde sine egne velgernes interesser og synsmåter. Her skal demokratiet muliggjøre et samspill, slik at resultatet svarer mest mulig til folkets vilje.